

Udviklingstendenser på dagtilbudsområdet 2017

Januar 2017

FOA

Undersøgelsen er udført på bestilling af

FOA

Henvendelser:

FOA

Staunings Plads 1-3

1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26

Rapporten er udarbejdet af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, Bureau 2000 – analyse og forskning.

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:

Bureau 2000 – analyse og forskning

Skråplanet 29

3500 Værløse

Tlf.: 44 66 22 64

www.bureau2000.dk

Copyright: Bureau 2000

ISBN: 978-87-90771-81-2

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2017

Indhold

Forord	4
1. Nogle hovedresultater	5
2. Udvikling i antal indskrevne i offentlige dagtilbud	6
3. Udviklingen i de private tilbud.....	9
3.1. Privatinstitutioner.....	9
3.2. Private børnepassere.....	11
4. Andre udviklingstendenser på dagtilbudsområdet	12
4.1. Områdeledelse	12
4.2. Aldersgrænser	12
4.3. Frokostordninger	15
Bilag	16

Forord

FOA har bedt Bureau 2000 om at se på, hvor dagtilbudsområdet bevæger sig hen, når vi ser på rammerne for det pædagogiske arbejde.

De seneste data fra Danmarks Statistik om antallet af indskrevne børn er fra oktober 2014. En ny statistik skulle være offentliggjort i sommeren 2016, men var så fejlbehæftet, at den måtte trækkes tilbage. I stedet ventes nye tal i foråret 2017.

Disse tal ventes imidlertid ikke at kunne sammenlignes med tallene fra 2014, da man ikke længere vil opgøre, hvor mange indskrevne, der er på en bestemt dato, men vil beregne et årgennemsnit. Og da der er færre børn om efteråret end om foråret i dagtilbud for børn under skolealderen, vil man ikke kunne vurdere udviklingen siden oktober 2014.

For alligevel at kunne vurdere udviklingen har Bureau 2000 for FOA spurgt kommunerne om antallet af indskrevne pr. 1. oktober 2016.

91 af landets 98 kommuner har oplyst disse tal, og der er især sket et fald i antallet af børn i dagpleje. Det kan beregnes, at dagplejen ville have haft 5.105 børn flere i 2016, hvis den har fulgt med udviklingen i børnetal.

De kommunale nettodriftsudgifter i perioden er faldet med knap 300 mio. kr. Hvis budgetterne havde fulgt den almindelige pris- og lønudvikling (ifølge KLs skøn), skulle de være steget med knap 3 pct. eller ca. 600 mio. kr.

I FOA havde vi gerne set, at det lavere børnetal var kommet børnene til gode, så kommunerne havde udnyttet muligheden for at hæve kvaliteten, i form af især flere ansatte og mere uddannelse til de ansatte. Kommunerne har derimod sparet på dagtilbuddene, så der i 2016 er brugt færre penge pr. barn end i 2014.

Vi håber derfor, at KLs nylige budskab til kommunerne, om at prioritere børneområdet højere, slår igennem i årene fremover. Børnetallet stiger igen, og det bør udgiften pr. barn også, hvis vi for alvor vil sikre større social mobilitet for børn, som i dag ikke kan bryde en negativ social arv.

Antallet af børn hos private børnepassere er fra 2014-2016 steget med ca. 1.600 børn og er nu oppe på 9.357 børn. Vi håber derfor også, at der for alvor findes politisk vilje til at sikre, at der udøves et tilstrækkeligt tilsyn med de private pasningsordninger, og stilles de samme kvalitetskrav, som til den kommunale dagpleje.

Sektorformand

Mogens Bech Madsen

1. Nogle hovedresultater

Bureau 2000 har gennemført en spørgeskemaundersøgelse til alle landets kommuner for at vurdere nogle tendenser i udviklingen på dagtilbudsområdet. Alle kommuner har medvirket, men for nogle spørgsmål mangler svar fra et mindre antal kommuner.

Nogle hovedresultater er:

- antallet af indskrevne børn i offentlige daginstitutioner og dagpleje er i perioden oktober 2014-oktober 2016 faldet med ca. 12.000 børn
- det lavere børnetal er årsag til omkring 8.000 af disse pladser, men ca. 4.000 pladser kan tilskrives væksten i de private pasningsformer
- når det gælder de kommunale dagtilbud, har udviklingen især ramt dagplejen, som i dag har en lavere andel af pasningen for de 0-2 årige end i 2014. Havde dagplejen beholdt sin andel, ville der have været godt 5.000 flere børn i dagpleje
- især på grund af det lavere børnetal har kommunerne kunnet reducere deres udgifter på området med et beløb af størrelsesordenen 1 mia. kr., men kommunerne har også brugt færre penge pr. barn i perioden 2014-16.
- antallet af børn i privatinstitutioner er steget med ca. 2.600 børn og er pr. nytår oppe på 21.094 børn
- en fjerdedel af de 551 privatinstitutioner er oprettet i tilslutning til en privatskole
- godt en fjerdedel af privatskolerne havde i august 2016 en daginstitution tilknyttet og yderligere 11 pct. havde én på vej
- antallet af børn hos private børnepassere er steget med ca. 1.600 børn og er nu oppe på 9.357 børn.

Undersøgelsen viser også nogle tendenser, når det gælder struktur m.v. på dagtilbudsområdet. Det kan nævnes at

- de fleste kommuner i dag har indført område/klyngeledelse
- kun 52 ud af 98 kommuner har en fast overgangsalder fra dagpleje/vuggestue til børnehave ved tre år
- kun 33 ud af 98 kommuner lader børnene begynde i SFO, samtidig med at de begynder i børnehaveklasse. I resten af kommunerne begynder børnene om foråret, eller der er forskellige tidspunkter for skolestart
- Ca. ¾ af vuggestuebørnene og knap halvdelen af børnehavebørnene er omfattet af en frokostordning.

2. Udvikling i antal indskrevne i offentlige dagtilbud

De seneste data fra Danmarks Statistik om antallet af indskrevne børn er fra oktober 2014. En ny statistik skulle være offentliggjort i sommeren 2016, men var så fejlbehæftet, at den måtte trækkes tilbage. I stedet ventes nye tal i foråret 2017.

Disse tal ventes imidlertid ikke at kunne sammenlignes med tallene fra 2014, da man ikke længere vil opgøre, hvor mange indskrevne, der er på en bestemt dato, men vil beregne et årsgennemsnit. Og da der er færre børn om efteråret end om foråret i dagtilbud for børn under skolealderen, vil man ikke kunne vurdere udviklingen siden oktober 2014.

For alligevel at kunne vurdere udviklingen har Bureau 2000 spurgt kommunerne om antallet af indskrevne pr. 1. oktober 2016. 91 af landets 98 kommuner har oplyst disse tal.

Tabel 1 viser herefter den skønnede udvikling i antallet af indskrevne børn under skolealderen.¹

Tabel 1. Indskrevne børn under skolealderen i kommunale dagtilbud 2014 og 2016

Pasningsform	1. oktober 2014	1. oktober 2016	Ændring i pct.
	Indskrevne børn		
Dagpleje	41.084	34.433	-16
Børn i daginstitution i vuggestuealderen	67.079	67.640	1
Børn i daginstitution i børnehøvealderen	162.697	156.718	-4

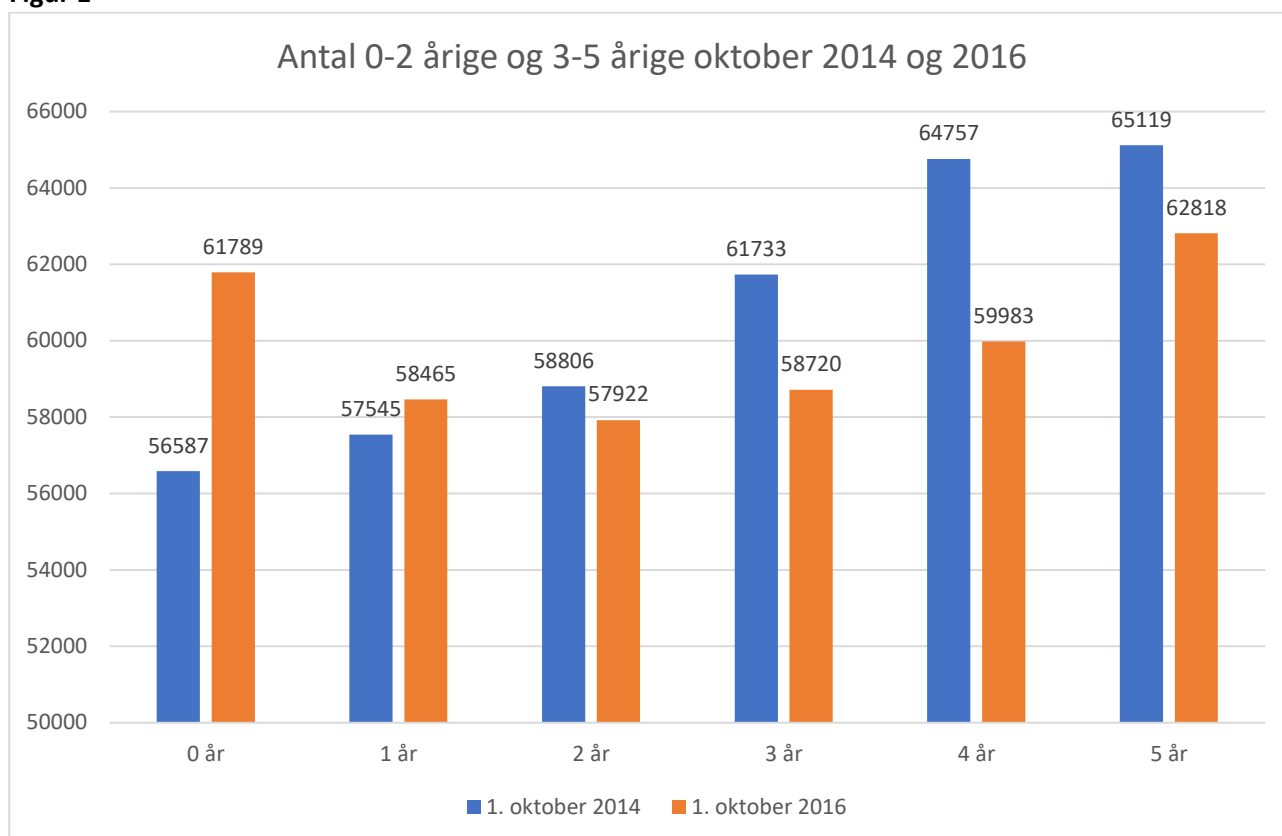
Kilde: Statistikbanken og egne beregninger. Daginstitutioner omfatter kommunale og selvejende institutioner, men ikke privatinstitutioner.

Det ses, at der fra oktober 2014 til oktober 2016 er 12.069 færre børn indskrevet i dagtilbud 0-5 år, og at der især er sket et fald i antallet af børn i dagpleje. Det kan beregnes, at dagplejen ville have haft 5.105 børn flere i 2016, hvis den havde fulgt med udviklingen i børnetal.

Figur 1 viser udviklingen i børnetal i den samme periode.

¹ I de syv kommuner, som ikke har oplyst antal indskrevne til Bureau 2000, er dagplejetallene skønnet ud fra udviklingen i antal dagplejere fra oktober 2014 til oktober 2016. Antal 0-2 årige i institution er skønnet ud fra udviklingen i antal 0-årige, antal 1-årige og antal 2-årige kombineret med dækningsprocenterne for disse årgange i 2014. Dette tal er korrigeret med udviklingen i børn hos private børnepassere og evt. tilbagegang for dagplejen. En tilsvarende beregning er i de syv kommuner udført for de 3-5 årige. Her er korrigeret for udviklingen i privatinstitutioner.

Figur 1

Kilde: Statistikbanken.

Det fremgår, at der er kommet færre børn i de aldersgrupper, der især efterspørger dagtilbud, dvs. børn i alderen 1-5 år.

Det lavere børnetal har betydet, at kommunerne anvender færre penge til børnepasning i 2016, end de gjorde i 2014. Dette fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Nettoudgifter til børnepasning 2014 og 2016 ifølge de kommunale driftsbudgetter

	2014	2016
Tilskud til forældre, der vælger privat pasning	445	521
Dagpleje	4.043	3.505
Vuggestuer	857	0
Integrerede institutioner (institutioner som omfatter mindst to af følgende: Daginstitution, fritidshjem eller klubtilbud)	2.869	1.224
Daginstitutioner (Institutioner kun for børn indtil skolestart)	13.278	15.714
Tilskud til privatinstitutioner, privat dagpleje, private fritidshjem, private klubber og puljeordninger	1.111	1.350
I alt	22.602	22.314

Kilde: Statistikbanken

Det ses, at de kommunale nettodriftsudgifter i perioden er faldet med knap 300 mio. kr. Hvis budgetterne havde fulgt den almindelige pris- og lønudvikling (ifølge KLS skøn), skulle de være steget med knap 3 pct.

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2017

eller ca. 600 mio. kr. Oven i dette har kommunerne i 2015 og 2016 kunnet anvende en ansøgningspulje på 250 mio. kr. årligt til mere pædagogisk personale. Alt i alt har udviklingen betydet, at kommunerne måske har kunnet anvende 1 mia. kr. til andre formål.

Figur 1 viser imidlertid også, at en vending i udviklingen er på vej. Der fødes flere børn, og der var klart flere 0-årige i oktober 2016 end to år før. Efterhånden som de større fødselsårgange bliver ældre, vil efterspørgslen efter dagtilbud vokse. Fra 2017 har regeringen desuden sløjftet ansøgningspuljen på 250 mio. kr., ligesom der lægges op til generelle stramninger af kommunernes økonomiske vilkår.

Det er derfor sandsynligt, at området vil opleve omfattende besparelser de kommende år.

3. Udviklingen i de private tilbud.

3.1. Privatinstitutioner

En medvirkende årsag til, at der er kommet færre børn i de offentlige dagtilbud, er væksten i de private tilbud.

Ser vi først på udviklingen i antallet af privatinstitutioner, fremgår nogle hovedtal af tabel 3.

Tabel 3. Udviklingen i antallet af privatinstitutioner 2014-2017

	1. oktober 2014	Nytår 2017
Antal privatinstitutioner	512	551
Antal indskrevne børn i privatinstitutioner	18.461	21.094

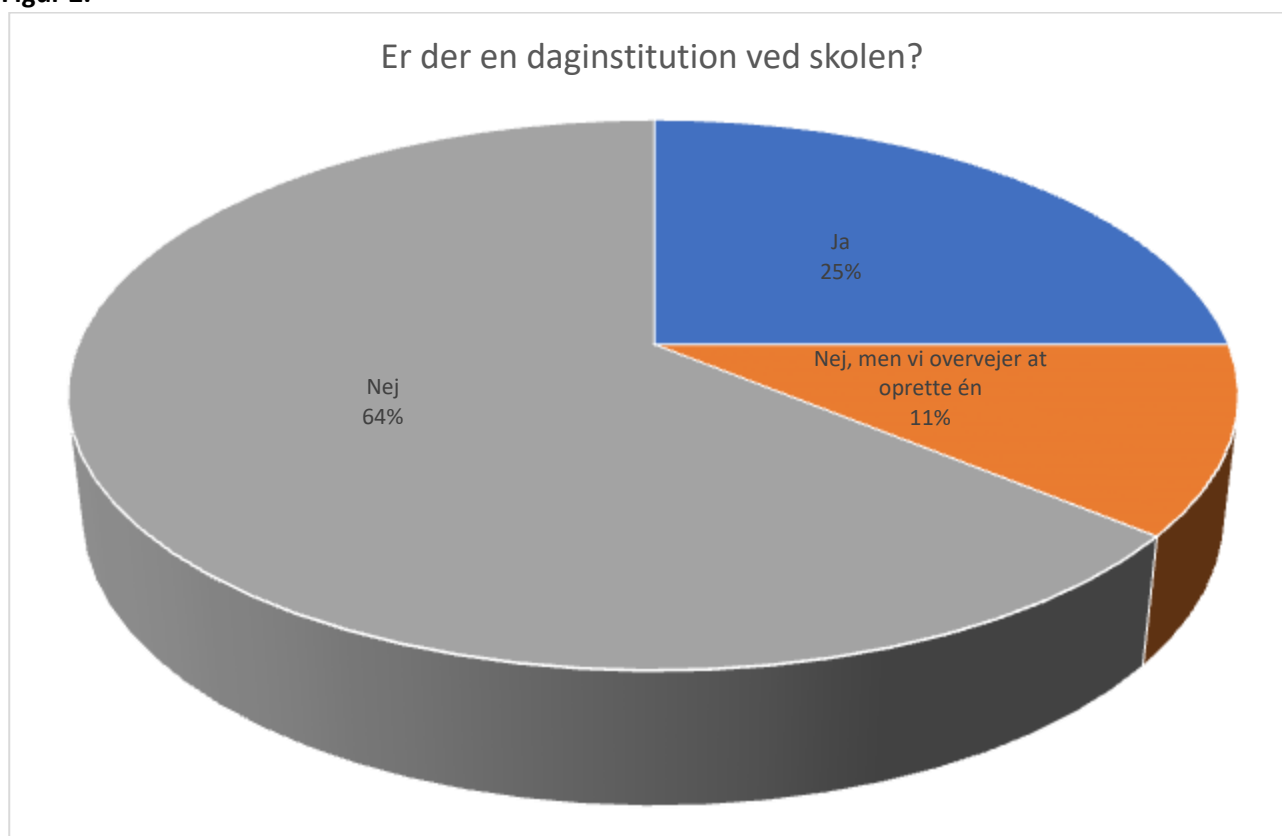
Kilde: Statistikbanken og Bureau 2000s kommunerundersøgelse. Privatinstitutioner omfatter også puljeordninger. Det antages, at den procentvise udvikling i kommuner, der ikke har oplyst børnetal i privatinstitutioner, er den samme som i de kommuner, der er oplysninger fra.

Væksten skyldes ikke mindst, at mange privat- og friskoler opretter private daginstitutioner. Ifølge kommunerne er en fjerdedel af privatinstitutionerne oprettet i tilslutning til en skole.

Bureau 2000 gennemførte i august 2016 en rundspørge til alle privat- og friskoler, hvor der bl.a. blev spurgt om, hvorvidt der var en daginstitution knyttet til skolen². Svarene fremgår af figur 2.

² Undersøgelsen bygger på et spørgeskema udsendt til alle privatskoler (550 skoler). 168, svarende til 31 pct., har svaret.

Figur 2.

Kilde: Rundspørge til private skoler

En tredjedel af de pågældende skoler drev institutioner, der både modtog børnehavebørn og vuggestuebørn. 2/3 modtog kun børnehavebørn.

Institutionerne modtog i gennemsnit 31. børn.

I bilag 1 kan man se antallet af privatinstitutioner i alle kommuner.

3.2. Private børnepassere

Også brugen af private børnepassere er vokset, som det fremgår af Tabel 4.

Tabel 4. Børn hos private børnepassere og pasning af egne børn 2008-2017

År	Børn i privat pasning	Pasning af egne børn
2008	4116	755
2009	4963	859
2010	5227	868
2011	6378	811
2012	6881	877
2013	7063	1270
2014	7765	1303
2015	8702	847
Nytår 2017	9357	720

Note: Årene 2008-15 er opgjort pr. oktober og findes i Statistikbanken. 2017 er opgjort pr. nytår og oplyst af kommunerne til Bureau 2000. Enkelte kommuner har ikke oplyst antal børn. her er anvendt oktober 2015-tal.

Eftersom langt de fleste børn hos private børnepassere er i alderen 0-2 år, betyder væksten i den private børnepasning især et lavere antal indskrevne i den kommunale dagpleje.

Muligheden for tilskud til pasning af egne børn har ikke så stor betydning. Det ses, at der er sket et fald siden 2013/14. Dette fald hænger alene sammen med udviklingen i København.

88 kommuner har oplyst, hvilket tilskud de maksimalt giver til privat pasning. Af de 88 kommuner giver de 55 alene tilskud til aldersgruppen 0-2 år.

Det gennemsnitlige tilskud udgør i 2017 5.675 kr. mdl. for et barn i alderen 0-2 år og 3.585 kr. mdl. for børn i alderen 3-5 år (i de kommuner, hvor der faktisk gives tilskud).

4. Andre udviklingstendenser på dagtilbudsområdet

4.1. Områdeledelse

Bureau 2000 har spurgt kommunerne, om daginstitutionerne er underlagt en område/klyngeledelse. Svarene fremgår af tabel 6.

Tabel 6. Kommuner og indskrevne børn fordelt på, om der er områdeledelse

Er der områdeledelse	Antal kommuner	Pct. af indskrevne børn
Enkelte steder	7	5
Ikke endnu, men det kommer i 2017	2	1
Ja, de fleste steder	17	12
Ja, som hovedregel	46	61
Nej	26	21
I alt	98	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse

Det ses, at de fleste kommuner i dag har indført område/klyngeledelse.

4.2. Aldersgrænser

De senere år er der mange steder sket en ændring af aldersgrænserne, således at børnene rykkes tidligere op fra dagpleje/vuggestue til børnehave. Udviklingen er forløbet således:

- I 2008 var der 12 kommuner, hvor overgangen fandt sted tidligere end det 3. år
- I 2009 var det 14 kommuner
- I 2010 var det 19 kommuner
- I 2011 var det 26 kommuner
- I 2012 var det 31 kommuner
- I 2013 var det 37 kommuner
- i 2015 er det 40 kommuner
- i 2017 er det 46 kommuner.

Tabel 7 viser, hvordan kommunerne fordeler sig, når de spørges om den normale overgangsalder fra vuggestue/dagpleje til børnehave.

Tabel 7. Kommuner fordelt efter overgangsalder fra vuggestue/dagpleje til børnehave

Aldersgrænse	Antal kommuner
3 år	52
2 år 11 mdr.	12
2 år 10 mdr.	18
2 år 9 mdr.	7
2 år 8 mdr.	1
Mellem 2 år 9 mdr. og 3 år	8
I alt	98

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse

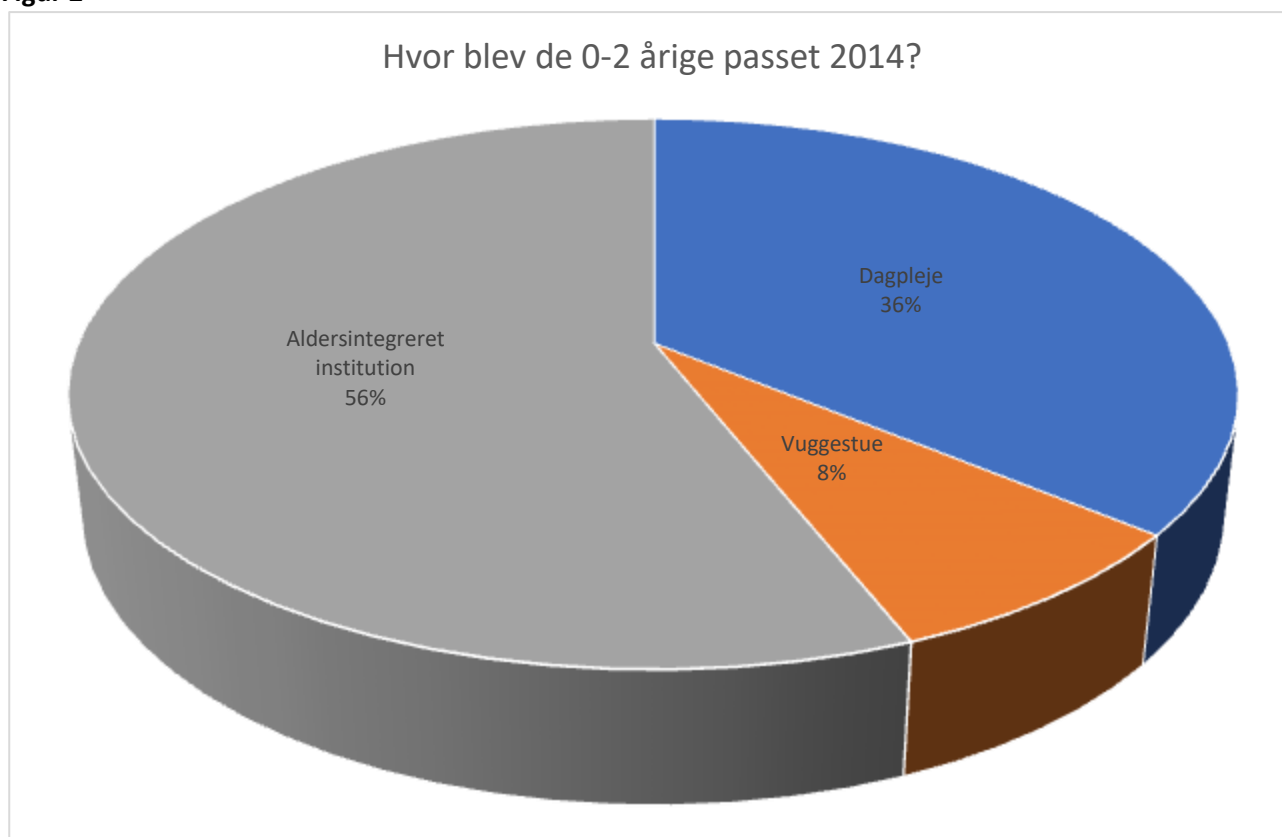
De kommuner, hvor overgangsalderen er mellem 2 år 9 mdr. og 3 år, har forskellige regler, eksempelvis om valgfrihed for forældrene. I Skanderborg gælder en overgangsalder på 2 år og 9 mdr. fra vuggestue, men 3 år fra dagpleje.

Laveste overgangsalder har man i Brøndby med 2 år 8 mdr.

En lav overgangsalder betyder ikke nødvendigvis, at barnet begynder i børnehave/børnehavegruppe, når det fx bliver 2 år og 9 mdr. Figur 2 viser, hvor 0-2 årige var i dagtilbud 2014.

Det ses, at de fleste 0-2 årige i 2014 var i aldersintegreret institution. De flytter derfor ikke, når de når overgangsalderen, og den enkelte institution kan i praksis fortsat behandle dem som vuggestuebørn.

Figur 2

Kilde: Statistikbanken

Men den lavere overgangsalder har betydning for institutionen alligevel. Sædvanligvis er det beløb pr. barn, institutionen får til driften, nemlig ca. dobbelt så højt for vuggestuebørn som for børnehavebørn. Der er derfor færre børn, der skal have det høje tilskud, hvis man nedsætter overgangsalderen. Hvis kommunens tilskud følger overgangsalderen, kan det beregnes, at for hver gang overgangsalderen nedsættes med 1

måned, kan man reducere den kommunale udgift med godt 1 pct. – uden at det umiddelbart fremtræder som en generel standardreduktion.³

Også når det gælder overgang fra børnehave til SFO, ser man, at de fleste kommuner i dag anvender et tidligere overgangstidspunkt end det traditionelle, hvor børnene begynder i SFO før skolestart. Dette fremgår af tabel 8.

Tabel 8. Kommuner fordelt efter tidspunkt for start i SFO/fritidshjem

Tidspunkt for start i SFO	Antal kommuner
Foråret, fx 1. april eller 1. maj	51
Juni	4
August/skolestart	33
Rullende/forskelligt	10
I alt	98

Kilde: Bureau 2000s kommunerunderspørge

Der gives forskellige begrundelser for, at børnene kommer i SFO, før de begynder i børnehaveklasse. De vigtigste er:

- 1) at det kan være en fordel for børnene at vænne sig til skolemiljøet, før de begynder i børnehaveklassen
- 2) at man kan undgå kapacitetsproblemer i børnehaverne, hvis man lader børnene begynde tidligere
- 3) at driftsomkostningerne pr. barn ofte er lavere i SFO end i børnehave.⁴

Det er formentlig forskelligt fra kommune til kommune, hvilke hensyn der vejer tungest.

³ Vi kan fx tænke os, at et barn går 60 mdr. i en aldersintegreret institution, heraf 36 måneder med børnehavetilsbud og 24 med dobbelt tilskud – i alt 84 gange børnehavetilsbud. Ændres det ene vuggestuetilskud til børnehavetilsbud, skal der i stedet gives 83 gange børnehavetilsbud. Det svarer til en besparelse på 1,2 pct.

⁴ Mange steder givet man dog SFOerne ekstra bemanning i de måneder, hvor der er børn, der endnu ikke er begyndt i skole.

4.3. Frokostordninger

Bureau 2000 har bedt pladsanviserne om at skønne, hvor stor en del af henholdsvis vuggestue- og børnehavebørnene, der er omfattet af en frokostordning. Svarene fremgår af tabel 9.

Tabel 9. Kommuner fordelt efter andel af børn, der er omfattet af en frokostordning

Andel børn, der er omfattet af en frokostordning	Frokostordning til vuggestuebørn. Antal kommuner	Frokostordning til vuggestuebørn. Pct. af vuggestuebørn, der bor i disse kommuner	Frokostordning til børnehavebørn. Antal kommuner	Frokostordning til børnehavebørn. Pct. af børnehavebørn, der bor i disse kommuner
Ingen	10	4	14	9
Under 25 pct	12	8	25	32
25-50 pct	5	6	5	3
50-75 pct	5	13	16	24
Over 75 pct.	10	13	12	22
Alle/stort set alle	44	56	13	10
I alt	86	100	85	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse. 12 kommuner har ikke svaret, når det gælder vuggestuebørn, og 13 kommuner har ikke svaret m.h.t. børnehavebørn. Tabellen bygger på de kommuner, der har svaret.

Tabellen skal forstås således: Ser vi fx på frokostordninger til vuggestuebørn, er der 5 kommuner, der skønner, at 50-75 pct. af vuggestuebørnene er omfattet af en frokostordning. I disse 5 kommuner finder man 6 pct. af vuggestuebørnene.

På baggrund af tabellen kan man groft anslå, at ca. ¾ af vuggestuebørnene og knap halvdelen af børnehavebørnene er omfattet af en frokostordning.

Bilag

Bilagstabel. Antal privatinstitutioner i de enkelte kommuner nytår 2017

Kommune	Antal privatinstitutioner nytår 2017	Indskrevne børn i privatinstitutioner nytår 2017
København	43	1376
Frederiksberg	12	350
Ballerup	3	85
Brøndby	1	35
Dragør	1	104
Gentofte	4	.
Gladsaxe	0	0
Glostrup	2	.
Herlev	0	0
Albertslund	2	11
Hvidovre	0	.
Høje-Tåstrup	1	22
Lyngby-Taarbæk	4	.
Rødovre	1	.
Ishøj	0	0
Tårnby	1	.
Vallensbæk	0	.
Furesø	8	867
Allerød	3	99
Fredensborg	4	97
Helsingør	6	290
Hillerød	3	130
Hørsholm	6	.
Rudersdal	5	.
Egedal	2	130
Frederikssund	1	36
Greve	1	56
Køge	2	126
Halsnæs	1	62
Roskilde	7	213
Solrød	1	80
Gribskov	5	189
Odsherred	3	182
Holbæk	23	588
Faxe	2	57
Kalundborg	4	147
Ringsted	3	93
Slagelse	4	127
Stevns	3	118
Sorø	3	151
Lejre	8	.

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2017

Kommune	Antal privatinstitutioner nytår 2017	Indskrevne børn i privatinstitutioner nytår 2017
Næstved	5	185
Guldborgsund	7	295
Vordingborg	7	205
Bornholm	10	343
Middelfart	5	243
Assens	12	410
Faaborg-Midtfyn	15	496
Kerteminde	2	100
Nyborg	5	228
Odense	17	917
Svendborg	10	420
Nordfyn	5	
Langeland	2	20
Ærø	1	31
Haderslev	5	193
Billund	4	187
Sønderborg	6	114
Tønder	3	90
Esbjerg	6	347
Fanø	0	0
Varde	4	127
Vejen	4	175
Aabenraa	19	613
Fredericia	7	
Horsens	12	
Kolding	6	281
Vejle	12	522
Herning	7	292
Holstebro	6	
Lemvig	3	118
Struer	1	30
Syddjurs	6	171
Norddjurs	3	71
Favrskov	1	36
Odder	3	449
Randers	8	220
Silkeborg	5	197
Samsø	0	0
Skanderborg	8	231
Aarhus	9	541
Ikast-Brande	3	79
Ringkøbing-Skjern	10	194
Hedensted	3	139
Morsø	7	315

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2017

Kommune	Antal privatinstitutioner nytår 2017	Indskrevne børn i privatinstitutioner nytår 2017
Thisted	17	.
Viborg	13	571
Brønderslev	4	124
Frederikshavn	1	39
Vesthimmerland	6	230
Læsø	0	0
Rebild	4	125
Mariagerfjord	4	106
Jammerbugt	16	318
Aalborg	11	429
Hjørring	10	.